Ligularia glauca na ziemiach Polski.

(*Ligularia glauca* in Polen).

Napisał

MARJAN KOCZWARA.

Pierwszą wiadomość o znalezieniu gatunku *Ligularia glauca* (L.) O. Hoffm. (= *Senecillis glauca* Gaertn.) na ziemiach Polski historycznej zawdzięczamy prawdopodobnie Besserowi. Takby przy najmniej wnosić można było z notatki umieszczonej przez niego w spisie roślin Wołynia, Podola i stepów czarnomorskich o treści następującej:

Senecillis glauca L. (*Cineraria*) in campis in confinibus Volhyniae et Podoliae prope Kupiel. A. (Enumeratio plantarum pag. 76).

Litera A widniejąca obok tej notatki wskazywałaby na to, że właściwym odkrywcą tego gatunku był Andrzejowski, taką bowiem sygnaturą oznaczał zwyczajnie Besser odkrycia tego badacza Andrzejowskiemu przypisać musimy inne jeszcze stanowisko tej rośliny, a to z pogranicza powiatów proskirowskiego i starokonstantynowskiego (por. J. Paczowski: „Osnownyja czerty razwitiia flory jugozapadnoj Rossii“. 1910, pag. 87).

Na terenie Polski współczesnej zbierał gatunek ten pierwszy prawdopodobnie E. Wittmann, na stepach Pantalichy. Pod tę bowiem nazwę gatunkową podciągnąć przypuszczalnie wypada podany z tych okolic przez niego gatunek *Cineraria sibirica* (por. J. A. Knapp: „Die Pflanzen Galiziens“ pag. 133). Z tego samego stanowiska wymienia później gatunek ten Zawadzki, a także Rehman. Stanowisko to jednak, uchodzące za jedyne na terytorjum dzisiejszej Polski, nie istnieje już od lat kilkudziesięciu, bo podobnie jak cały step Pantalichy uległo zupełnemu zniszczeniu.

Podczas tegorocznych wycieczek udało mi się odkryć inne stanowisko tego gatunku w okolicy wsi Żabokruki koło Obertyna, zatem

na obszarze Podola pokuckiego¹⁾. *Ligularia glauca* rośnie tutaj na gipsach wśród halawy, w skład której wchodzi:

<i>Festuca pratensis</i> , cz. występ., 4—5.	<i>Campanula persicifolia</i> , 1—2.
<i>Brachypodium pinnatum</i> , 4.	<i>Cirsium pannonicum</i> , 1—2.
<i>Briza media</i> , 3—4.	<i>Primula officinalis</i> , 1.
<i>Carex montana</i> , 3—4.	<i>Carex humilis</i> , 1.
<i>Sessleria Heufleriana</i> , 3—4.	<i>Aconitum eulophum</i> , 1.
<i>Dactylis glomerata</i> , 3.	<i>Stachys rectus</i> , 1.
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i> , 3.	<i>Chrysanthemum corymbosum</i> , 1.
<i>Knautia arvensis</i> , 3.	<i>Libanotis montana</i> , 1.
<i>Leontodon hispidus</i> , 3.	<i>Euphorbia angulosa</i> , 1.
<i>Avena pubescens</i> , 2—3.	<i>Centaurea scabiosa</i> , 1.
<i>Veratrum nigrum</i> , 2—3.	<i>Adonis vernalis</i> , 1.
<i>Ranunculus pseudovillarsii</i> , 2—3.	<i>Phyteuma canescens</i> , 1.
<i>Clematis recta</i> , 2—3.	<i>Cerithe minor</i> , 1.
<i>Thymus ovatus</i> , 2—3.	<i>Mercurialis ovata</i> , 1.
<i>Plantago media</i> , 2.	<i>Lilium martagon</i> , 1.
<i>Plantago lanceolata</i> , 2.	<i>Fulmonaria mollissima</i> , 1.
<i>Salvia pratensis</i> , 2.	<i>Betonica officinalis</i> , 1.
<i>Onobrychis viciaefolia</i> , 2.	<i>Trifolium pratense</i> , 1.
<i>Linum catharticum</i> , 2.	<i>Avena elatior</i> , 1.
<i>Anthyllis Kernerii</i> , 2.	<i>Triticum glaucum</i> , 1.
<i>Brunella vulgaris</i> , 2.	<i>Lathyrus pannonicus</i> , 1—r.
<i>Coronilla varia</i> , 2.	<i>Centaurea axillaris</i> , 1—r.
<i>Achillea millefolium</i> , 2.	<i>Ligularia glauca</i> , 1—r (lok.).
<i>Festuca rubra</i> var. 2.	<i>Gladiolus imbricatus</i> , r.
<i>Poa pratensis</i> , 2.	<i>Polygala comosa</i> , r.
<i>Centaurea jacea</i> , 1—2.	<i>Bunias orientalis</i> , r.
<i>Ranunculus polyanthemus</i> , 1—2.	<i>Nepeta nuda</i> , rr.
<i>Teucrium chamaedrys</i> , 1—2.	

Rośnie tutaj w ilości kilkunastu egzemplarzy, które od czasu do czasu kwitną i owocują. Poza obszarem Podola występuje gatunek ten na Syberji i Ałtaju, w północnej Mongolji i Chinach, a także na Bałkanie (Planina Rilo) i w Karpatach rumuńskich (Alpy rodneńskie).

Wielka dyzjunkcja, jaka oddziela zasięg azjatycki tego gatunku od wyspowych i ostożowych stanowisk europejskich oraz fakt tworzenia przezeń ras geograficznych (var. *altaica* Krył. w górskich

¹⁾ Na wycieczce odbytej z p. R. Wilczkiem.

pasmach NE Azji, var. *carpatica* (Schott) = var. *transilvanica* Schur w Karpatach rumuńskich) wskazywałyby na to, że jest to gatunek stary i że na ziemiach Polski należy, jak to już dawniej podniósł prof. Paczowski, do reliktywów poważnego wieku.

Jest to we florze naszej składnik pochodzenia prawdopodobnie syberyjskiego, zatem gatunek, który na Podolu polskim osiąga ostateczny kres zachodni swego występowania.

Prócz powyższego zasługuje na podkreślenie parę innych jeszcze dat florystycznych. W tej samej miejscowości, na innym stanowisku rośnie rzadki składnik naszej flory, a to ligustr (*Ligustrum vulgare*), przez okolicznych mieszkańców poczytywany za gatunek wierzby¹⁾. Trudno byłoby orzec jednak, czy jest to jego pierwotne, naturalne stanowisko. W każdym razie rozwija się tutaj dobrze i kwitnie normalnie.

Na gipsach w tejże miejscowości, a także w Oknianach pod Tłumaczem rośnie *Anemone narcissiflora*, roślina na terenie Podola pokuckiego bardzo rzadka, podana niegdyś z Czernelicy nad Dniestrem przez Śleńdzińskiego. Rośnie tutaj jak i gdzieindziej przeważnie w zespole turzycy górskiej (*Caricetum montanae*).

Na wapieniach w Oleszowie pod Niżniowem w zespole turzycy niskiej (*Caricetum humilis*), oraz na gipsach w Oknianach w towarzystwie owsa Bessera (*Avenetum Besseri*) trafia się inny nader rzadki składnik flory tego obszaru, a to *Sempervivum ruthenicum*, element właściwie skałkowy.

Gatunki powyższe uważane za charakterystyczne tylko dla Podola lewobrzeżnego odnalazły się zatem i na prawym brzegu Dniestru²⁾. Różnice florystyczne między powyższymi połaciami Podola stają się w miarę dalszych badań na tym terenie coraz bardziej znikome³⁾.

Z Instytutu Systematyki i Morfologii Roslin Uniwersytetu Jana Kantego we Lwowie.

Zusammenfassung.

Der Verfasser berichtet über die Entdeckung von *Ligularia glauca* (L.) O. Hoffm. (= *Senecillis glauca* Gaertn.) auf dem Gebiete von Südpodolien. Die Pflanze kommt hier auf Gipsfelsen in der Umgebung von Żabokruki bei Obertyn vor auf einer Wiese, deren Florenliste im Text angegeben wird.

¹⁾ Odkryty na wspólnej wycieczce z Drem Kuntzem.

²⁾ Por. Koczwarą: „Granice florystyczne Podola“, 1925. Kosmos.

³⁾ W badaniach na Podolu były mi do pewnego stopnia pomocne prace na terenie p. Dra Wilczyńskiego wraz z materiałem przez niego zebrany.